

מראי מקומות - יבמות

כ:

א. ואי ס"ד חייבי לאוין מדאורייתא לחליצה רמיא,

לייבום לא רמיא, כי בא עליה אמאי נפטרה צרתה

הק' הקרן אורה, אפי' אי אמרי' דבעלמא שריא ליבומי משום דעדל"ת, מ"מ ק', אמאי אם בא עלי' פטורה צרתה, הרי אם יש לה צרה, א"כ נמצא שיכול לקיים המצוה בצרתה, ולמה מותר לו לקיים העשה ע"י ביטול הלאו, הרי יכול לקיים שניהם. וכ' לחדש דס"ל להגמ' עכשיו דאם היא אסורה, צרתה ג"כ כמותה ואסורה. וע' בקהלות יעקב (י"ד, א'), שהביא קו' זו מהנו"ב [וע"ש מש"כ לחדש משמו, ומה שהק' הקה"י עליו], וכ' לייסד דדין אפשר לקיים שניהם אין שייך כאן, דכיון דאם נאסור עליו לייבם זה, אולי לא יהי' רוצה לייבם האחרת, והברירה בידו, דאם רוצה יכול לחלצה, וגם אם הוא רוצה לייבמה, אפשר שהיא אינה רוצה להתייבם לו, א"כ אי"ז חשיב אפשר לקיים שניהם, וא"כ בזה שפיר אמרי' דעדל"ת.

ב. גזירה ביאה ראשונה אטו ביאה שני'

כ' תוס' דאלמנה מן הנישואין [חיי"ל ועשה], וחייבי עשה, נפקא לן מיבמתו דאע"ג שאין עולין ליבום, עולין לחליצה. וע' בר' אברהם מן ההר (עמוד א'), שהביא מר' מאיר דס"ל דבאמת חליצה דחיי"ל ועשה הוא רק מדרבנן, דמן התורה אמרי' בה דכל שאינה עולה ליבום אינה עולה לחליצה, וכן הביא המאירי כאן (ולדבריהם צ"ע איך דרשי' הא דיבמתו למסקנא). ויש לע', עכשיו דחיי"ל ועשה אינה עולה ליבום מן התורה, האם אמרי' שיש בה איסור אשת אח או לא. וכבר חקר הפרשת דרכים (דרך מצותיך ח"ג, ד"ה ודע) בזה, די"ל דכיון דמן התורה אינה עולה ליבום, א"כ הו"ל אשת אח שלא במקום מצוה, אלא דריבתה התורה שיש לה חליצה, או דלמא כיון דריבתה התורה שיש בה חליצה, א"כ פקע ממנה האיסור אשת אח, והניח בצ"ע. ובאמת כבר דיברו הראשונים בזה, ע' בתוס' הרא"ש לעיל (ג; ד"ה למיעוטי דרב), שהק' דחייבי עשה נמי יפטרו צרתן, דכיון דאינה מתייבמת, הו"ל אשת אח שלא במקום מצוה, ויש בה כרת. ותני' דכיון שיש בה חליצה, אינה דומה לאחות אשה,

דאינה זקוקה כלל, ולכן אינה פוטרת צרתה, ומשמע דעכ"פ אית בה כרת דאשת אח. וע"ע במאירי שכ' דאם בא עליה בתורת קידושין קנאה (ולכאו' מבואר מדבריו שאין בה חיוב כרת, ומשמע דזהו אף במה שציידד לומר דחליצתה אינה אלא מדרבנן, וא"כ אין שייך סברת התוס' הרא"ש דמשום דריבתה התורה לחליצה פקע החיוב כרת שלה, וצ"ע). וע"ע באבני מלואים (קע"ד, א') באריכות בדברי הפר"ד.

ג. גזירה ביאה ראשונה אטו ביאה שני'

הק' הריטב"א, כל יבמה נמי תיתסר בביאה שני' ותחזור לאיסור אשת אח, כיון דכבר קיים בה מצות יבום, ומ"ש הך. ות' דביבמה בעלמא שאין בה אלא איסור אשת אח, גזה"כ הוא שהתירה לגמרי במקום מצות יבום, וכדכתי' ולקחה לו לאשה, כדי שלא יפקפק בדבר. אבל היכא שיש איסור אחר, לא התירה התורה כלום, אלא משום דיני דחיי' מותר לקיים המצוה, אבל אחר קיום המצוה, חזר האיסור [וכבר רמזו תוס' לכל זה בקיצור].

ד. מיתבי ואם בעלו לא קנו, תיובתא

הק' הקובץ הערות (כ; ח'), למה הדין הוא דאם בעלו לא קנו, מה לי שאסור לו לבוא עליה, מ"ש מיבמתו נדה, דקנאה אם בא עליה, אף שעבר על איסור כרת דנדה. ובשלמא אם אמרי' כהצד של הפרשת דרכים הנ"ל דהיכא דאין העשה דוחה הל"ת יש בה כרת דאשת אח, א"כ י"ל דמשו"ה לא קנאה, לפי שיש בזה חיי"כ דערייות, ובכה"ג אין קנין אישות, אבל לפי הצד שאין לה איסור דאשת אח ק', והניח בצ"ע. וע' בחי' הגרי"ז על הרמב"ם (עמ' 164), שכ' דשאני איסור נדה משאר עריות ולאווין, דבשאר עריות ולאווין, אפי' אם יש בה תפיסת קידושין, מ"מ הרי האיסור הוא סתירה להלקיחה, וא"כ בלא דין דחי' א"א לקנותה אם עובר לאו זה דביאת איסור, משא"כ נדה, דאינו סותר להלקוחין כלל, רק הוי איסור ביאה לשעתה, וע"ש עוד בזה.